Едиција
Лексикографски ступци

ЛЕКСИКОГРАФСКИ СУСРЕТИ 1
Модерни речници у функцији просечнога корисника: стари проблеми, савремени правци и нови изазови

Тематски зборник радова с међународнога научног скупа, одржаног од 27. до 29. маја 2024. на Филолошком факултету Универзитета у Београду, Београд, Србија

Издавач
Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Студентски трг 3 11000 Београд

За издавача
Проф. др Ива Драшкић Вићановић, декан

Лектура и коректура
мр Милка Павковић
и Уређивачки одбор

Графичка припрема
Предраг Жижовић

Корице
Срђан Ђурђевић
Слика с корице: © pixabay

Тираж
10 CD-ROM

Штампа
МАБ, Београд

Београд, 2024

ISBN 978-86-6153-758-5
https://doi.org/10.18485/lexicog_meet.2024.1

Радови су лиценцирани под условима и одредбама лиценце
Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ЛЕКСИКОГРАФСКИ СУСРЕТИ 1

Модерни речници у функцији просечнога корисника: стари проблеми, савремени правци и нови изазови

Тематски зборник радова с међународнога научног скупа,
одржаног од 27. до 29. маја 2024. на Филолошком факултету
Универзитета у Београду, Београд, Србија

Уређивачки одбор
Јелена Бакалуца, Анђела Васиљевић, Љубица Ђурић,
Саша Марјановић, Јована Миловановић, Дејана Мирковић-Бирташић,
Александра Недељковић, Татјана Самарџија, Веран Станојевић, Душица Терзић

Главни уредник
Саша Марјановић

Београд

2024

UNIVERSITY OF BELGRADE – FACULTY OF PHILOLOGY

LEXICOGRAPHIC ENCOUNTERS 1

Modern Dictionaries in the Service of the Average User: Old Problems, Contemporary Trends, and New Challenges

Thematic proceedings of the international scientific conference,
held from May 27 to 29, 2024 at the Faculty of Philology,
University of Belgrade, Belgrade, Serbia

Editorial Board
Jelena Bakaluca, Ljubica Đurić, Saša Marjanović,
Jovana Milovanović, Dejana Mirković-Birtašić, Aleksandra Nedeljković,
Tatjana Samardžija, Veran Stanojević, Dušica Terzić, Anđela Vasiljević

Editor-in-Chief
Saša Marjanović

Belgrade

2024

Рецензенти Зборника:

др **Милош Ковачевић**, редовни професор
(Универзитет у Београду – Филолошки факултет,
Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет, Србија)

др **Жељка Финк-Арсовски**, редовни професор емеритус
(Свеучилиште у Загребу, Филозофски факултет, Хрватска)

др **Весна Пожгај Хаџи**, редовни професор
(Универзитет у Љубљани, Филозофски факултет, Словенија)

др **Марија Стефановић**, редовни професор
(Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Србија)

др **Кристина Штркаљ-Деспот**, научни саветник
(Институт за хрватски језик, Загреб, Хрватска)

Научни одбор:

(Чланови Научног одбора рецензирали су радове у Зборнику)

др **Вук Батановић**, научни сарадник (Иновациони центар Електротехничког факултета, Србија)

др **Исидора Бјелаковић**, редовни професор (Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Србија)

др **Маја Братанић**, редовни професор (Институт за хрватски језик, Загреб, Хрватска)

др **Ивана Брач**, виши научни сарадник (Институт за хрватски језик, Загреб, Хрватска)

др **Јасна Влајић-Поповић**, научни саветник (Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија)

др **Војко Горјанц**, редовни професор (Универзитет у Љубљани, Филозофски факултет, Словенија)

др **Снежана Гудурић**, редовни професор (Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Србија)

др **Рајна Драгићевић**, редовни професор (Универзитет у Београду – Филолошки факултет, Србија)

др **Јасмина Дражић**, редовни професор (Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Србија)

др **Драгана Дробњак**, редовни професор (Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Србија)

др **Љубица Ђурић**, доцент (Универзитет у Београду – Филолошки факултет, Србија)

др **Ненад Ивановић**, виши научни сарадник (Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија)

др **Александра Јанић Митић**, ванредни професор (Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Србија)

др **Јована Јовановић**, виши научни сарадник (Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија)

др **Борис Керн**, доцент (Научноистраживачки центар САЗУ – Институт за словеначки језик Франа Рамовша – Универзитет у Новој Горици, Факултет за хуманистику, Словенија)

др **Зринка Колаковић**, научни сарадник (Универзитет у Хамбургу, Немачка – Универзитет у Клагенфурту, Аустрија)

др **Мојца Компара Луканчич**, доцент (Универзитет у Марибору – Факултет за туризам и Факултет за безбедност, Словенија)

др **Јелена Костић-Томовић**, редовни професор (Универзитет у Београду – Филолошки факултет, Србија)

др **Ивана Лончар**, ванредни професор (Свеучилиште у Задру, Филозофски факултет, Хрватска)

др **Саша Марјановић**, доцент (Универзитет у Београду – Филолошки факултет, Србија)

др **Александра Марковић**, научни сарадник (Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија)

др **Александра Милетић**, научни сарадник (Национални центар за научна истраживања – Универзитет Париз Нантер, Париз, Француска)

др **Мира Милић**, ванредни професор (Универзитет у Новом Саду, Факултет спорта и физичког васпитања, Србија)

др **Маја Миличевић Петровић**, ванредни професор (Универзитет у Болоњи, Италија)

др **Милица Михаљевић**, научни саветник (Институт за хрватски језик, Загреб, Хрватска)

др **Ања Николић-Хојт**, научни саветник (Завод за лингвистичка истраживања ХАЗУ, Хрватска)

др **Слободан Новокмет**, виши научни сарадник (Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија)

др **Ана Острошки Анић**, виши научни сарадник (Институт за хрватски језик, Загреб, Хрватска)

др **Владан Павловић**, редовни професор (Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Србија)

др **Јелена Паризоска**, доцент (Свеучилиште у Загребу, Учитељски факултет, Хрватска)

др **Ана Пејановић**, редовни професор (Универзитет Црне Горе, Филолошки факултет, Никшић, Црна Гора)

др **Анђелка Пејовић**, редовни професор (Универзитет у Београду – Филолошки факултет, Србија)

др **Оља Перишић Арсић**, доцент (Универзитет у Торину, Италија)

др **Шпела Петриц Жижић**, научни сарадник (Научноистраживачки центар САЗУ – Институт за словеначки језик Франа Рамовша, Словенија)

др **Снежана Петровић**, научни саветник (Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија)

др **Стана Ристић**, научни саветник (Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија)

др **Марина Спасојевић**, виши научни сарадник (Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија)

др **Душан Стаменковић**, редовни професор (Универзитет Содерторн, Факултет за културу и образовање, Шведска)

др **Ранка Станковић**, ванредни професор (Универзитет у Београду – Рударско-металуршки факултет, Србија)

др **Веран Станојевић**, редовни професор (Универзитет у Београду – Филолошки факултет, Србија)

др **Рада Стијовић**, научни саветник (Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија)

др **Виолета Стојичић**, редовни професор (Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Србија)

др **Дејан Стошић**, редовни професор (Универзитет Тулуз – Жан Жорес, Тулуз, Француска)

др **Радослава Трнавац**, ванредни професор (Национални истраживачки универзитет „Виша школа економије", Москва, Руска Федерација)

др **Санда Луција Удиер**, доцент (Свеучилиште у Загребу, Филозофски факултет, Хрватска)

др **Ивана Филиповић Петровић**, виши научни сарадник (Завод за лингвистичка истраживања ХАЗУ, Хрватска)

др **Ана Халас Поповић**, ванредни професор (Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Србија)

др **Лана Худечек**, научни саветник (Институт за хрватски језик, Загреб, Хрватска)

др **Дијана Црњак**, редовни професор (Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, Република Српска)

др **Мартин Шемелик**, доцент (Чешка академија наука и Карлов универзитет у Прагу, Филозофски факултет, Чешка Република)

др **Амела Шеховић**, редовни професор (Универзитет у Сарајеву, Филозофски факултет, Босна и Херцеговина)

др **Данко Шипка**, редовни професор (Државни универзитет Аризоне, Сједињене Америчке Државе)

Програмски одбор:

др Јелена Бакалуца, др Љубица Ђурић, др Саша Марјановић,
др Татјана Самарџија, др Веран Станојевић

Технички секретари:

мср Анђела Васиљевић, мср Јована Миловановић, мср Дејана Мирковић-Бирташић,
мср Александра Недељковић, мр Милка Павковић, Јана Павловић, мср Душица Терзић

Организацијски одбор:

др Јелена Бакалуца, мср Анђела Васиљевић, др Љубица Ђурић,
др Саша Марјановић (председник Организацијског одбора и иницијатор скупа),
мср Јована Миловановић, мср Дејана Мирковић-Бирташић, мср Александра Недељковић,
мр Милка Павковић, Јана Павловић, др Татјана Самарџија,
др Веран Станојевић, мср Душица Терзић

Објављивање зборника подржало је
Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије

Уводна реч

Зборник што је пред читаоцем доноси научне радове који су изложени на првоме међународном металексикографском научном скупу „Лексикографски сусрети” с темом *Модерни речници у функцији просечнога корисника: стари проблеми, савремени правци и нови изазови*, који се од 27. до 29. маја одржао на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Предавања по позиву на овоме су скупу одржали еминентни металексикографи из четирију данас различитих лексикографских средина: проф. др Рајна Драгићевић (Србија), др Симон Крек (Словенија), др Ања Николић-Хојт (Хрватска) и проф. др Данко Шипка (Сједињене Америчке Државе). На скупу је такође изложено 45 саопштења у 12 истовремених заседања. Све укупно, на скупу је учествовало преко 60 истраживача из десет земаља Европе и Америке, и то: из Канаде, Немачке, Републике Српске, Руске Федерације, Сједињених Америчких Држава, Словеније, Србије, Украјине, Хрватске и Црне Горе.

У организацији скупа учествовали су наставници и сарадници Групе за француски језик, књижевност и културу при Катедри за романистику Филолошког факултета, и то азбучно према презимену: др Јелена Бакалуца, мср Анђела Васиљевић, др Љубица Ђурић, др Саша Марјановић (председник Организацијског одбора и иницијатор скупа), мср Јована Миловановић, мср Дејана Мирковић-Бирташић, мср Александра Недељковић, мр Милка Павковић, Јана Павловић, др Татјана Самарџија, др Веран Станојевић и мср Душица Терзић. Организовање и одржавање скупа подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, као и Филолошки факултет Универзитета у Београду. Свечано отварање скупа обележио је наступ Хора србистике, који води проф. др Мина Ђурић.

Радови поднети за објављивање прошли су обострано анонимни рецензентски поступак. Сваки су рад оценила три рецензента која чине саставни део међународног научног одбора предметног скупа (в. попис чланова у импресуму, стр. 6). У овоме се зборнику објављују само радови који су задовољили високо постављене критеријуме, тј. радови који су у рецензентском поступку добили најмање две позитивне оцене, односно радови који су се предметом истраживања могли уврстити у тематску профилисаност зборника.

Зборник се састоји од пет целина, од којих свака даље садржи неколико радова тематски повезаних:

1. Узајамни однос речника и друштва: између традиције и модерних праваца
2. Пут од речника ка (просечноме) кориснику и од (просечнога) корисника ка речнику
3. Нова решења за старе лексикографске проблеме
4. Савремени специјализовани речници: нацрти и остварења
5. Електронски ресурси: изазови и перспективе у лексикографији

Прва целина — *Узајамни однос речника и друштва: између традиције и модерних праваца* — окупља три рада, од тога радове двају предавача по позиву. Ови радови указују на динамички однос између, с једне стране, лексикографије као делатности и као производа те делатности, те друштва с друге стране, и усредсређују се на питање како друштвене норме, употреба језика и културолошка перцепција утичу на речнике, али и, сасвим супротно, како ове претходне речник обликује и може обликовати. Такође, ови радови расправљају о улози лексикографа у обликовању стандарда и норми, истичући како континуитет традиционалних лексикографских пракси, тако и изазове које постављају савремени приступи, као што су електронска и корпусна лексикографија.

Тако Рајна Драгићевић у првоме раду даје преглед кључних аспеката развоја српске лексикографије примећујући при томе три димензије: историјски континуитет и традицију српске лексикографске школе, савремене потребе и иновације у изради речника, као и изазове повезане с недостатком практичних речника и електронских ресурса. Ауторка у раду посебно говори о новоме вишетомном речнику савременог српског језика, који се израђује у оквиру Матице српске и који обухвата лексику од друге половине 20. века до данас. Ауторка истиче концепцијске промене које овај речник доноси у српску лексикографију, укључујући већу примену електронских корпуса и интеграцију савремених теоријских увида у лексикографску праксу. Наглашава се значај корисничког — системскога и комуникацијског — приступа у лексикографији, али и изазови у балансирању између нормативних захтева и потребе за динамичним описом савременог језика. Закључује се да је српска лексикографија, иако

богата традицијом и вредним научним достигнућима, ограничена недостатком разноврсности речника, посебно речника намењених практичној употреби и специјализованим потребама. Прилог Данка Шипке испитује двосмерну комуникацију описних речника словенских језика с друштвеним окружењем, будући да речници одсликавају друштвене датости, али и утичу на друштвену организацију. Посебна пажња посвећена је појмовима стандардизације, нације и ауторитета. У раду се такође разматрају два главна механизма успостављања речничког ауторитета: макроманеври, тј. широки наративи који речнике дефинишу као националне пројекте, као и микроманеври, помоћу којих се успостављају границе стандарднојезичког варијетета. У раду Дарије Лазић разматра се питање стереотипизације у хрватским општим једнојезичницима и указује се на изазове лексикографске обраде лексике која се односи на друштвене скупине. Анализирајући обраду лексике повезане са старосним категоријама у савременим хрватским речницима, ауторка уочава да се у постојећим речницима изостављају учестали изрази, да се недоследно наводе подаци о прагматичкој и стилској вредности израза, те да се у њиховој обради уочавају стереотипни ставови. Ауторка затим приказује решења која су уткана у *Мрежник* – нови корпусно утемељени хрватски електронски речник, указујући на олакшице које нуди електронски медијум, те истиче да би показани модел могао бити користан за обраду лексике која се односи на друштвене скупине уопште.

*

Другу целину — *Пут од речника ка (просечноме) кориснику и од (просечног) корисника ка речнику* — сачињавају радови који сведоче о томе да се у сржи савремене теоријске и практичне лексикографије налази тежња ка функцијској профилисаности речникâ и прилагођености захтевима и навикама њихових крајњих корисника, који су у јеку дигиталног доба у потрази за брзим, приступачним и поузданим лексикографским изворима, те другим ресурсима који ће им пружити додатну потпору у процесу унапређења опште језичке и речничке културе.

Ову целину отвара рад Лане Худечек и Милице Михаљевић, чију окосницу чини питање лексикографске обраде прагматичких података. Ауторке најпре указују на приступе уочене у појединим општим једнојезичним и двојезичним речницима, а потом представљају употребне напомене које доноси горепоменути *Мрежник*. У раду се сагледавају различите врсте употребних напомена, те усмерава пажња на напомене унутар чланака за одреднице које се односе на припаднике друштвено осетљивих група. Даље, прилог Александре Шекеровић испитује примену квалификатора *еуф.* (*еуфемизам*, *еуфемистички*), истичући неке аспекте његове употребе у склопу макро- и микроструктуре једнотомног *Речника српског језика* Матице српске. Полазећи од констатације да еуфемизме одликује вишеслојна лексичко-семантичка, те прагматичка структура, ауторка оцењује да се дотични квалификатор користи недоследно, особито када је реч о лексемама из денотативног поља табуа, те предлаже ревизију тренутне лексикографске праксе на овом пољу. Рад Анђеле Васиљевић испитује заступљеност и механизме представљања употребних квалификатора у трима двојезичним француско-српским речницима општег типа. Усредсређујући се на усклађеност уочених квалификатора с потребама корисника који не поседују напредно језичко, одн. лексикографско знање, ауторка закључује да многи аспекти захтевају унапређење и залаже се за транспарентнији и прилагођенији начин обраде ширег спектра употребних података. У наредном раду Јелена Бакалуца представља анализу упитника спроведеног међу студентима прве и четврте године француског језика. Настојећи да с једне стране утврди студентске навике када је реч о коришћењу речника, те да с друге стране упореди нивое лексикографске компетенције испитаника на почетку и на крају студија, ауторка пружа и увид у личне ставове чланова ове циљне групе. На тај начин долазе до изражаја неки од главних проблема постојеће двојезичне француско-српске лексикографије, оличених пре свега у недостатку адекватних електронских речника, као и пратећих дигиталних дидактичких алата. Потом Горица Мирковић и Даница Томаш доносе резултате анкете спроведене међу ученицима шестих и седмих разреда из сеоских и градских средина, која је сачињена с циљем провере одабира лексема за будући *Школски речник заборављених речи*. Ауторке истичу да се ученици суочавају с потешкоћама при разумевању не само мање фреквентне лексике, већ и многих речи које се чине једноставним, препоручујући увођење специјализованог речника с илустрацијама и дигиталним алатима, те би предложени речник био од велике користи циљаној корисничкој скупини. Коначно, да је двојезична српско-руска лексикографија на путу да добије савремен лексикографски извор који ће одговарати захтевима ширих група корисника, потврђује коауторски рад Јулије Шапић, Екатерине Јакушкине и Дарје Рижове. Заједнички подухват српског и руског лексикографског тима осмишљен је као штампани и електронски речник великог обима, који има за циљ да ослика актуелно стање у српској, одн. руској лексици, руководећи се комуникацијским потребама корисника.

*

Трећа целина — насловљена *Нова решења за старе лексикографске проблеме* — окупља радове посвећене обради значења. У овим радовима у фокусу су како лексичке јединице и групе лексема које је традиционално тешко дефинисати, тако и проблематика редоследа значења, те могућности примене вештачке интелигенције, али и достигнућа у теоријској лингвистици, при изради одговарајуће парафразе значења.

Тако у првоме раду ове целине Веран Станојевић анализира лексикографску обраду модалног глагола *морати* у српским и хрватским једнојезичним речницима, идентификујући недостатке у опису његовог значења. Полазећи од формалне семантике А. Крацер, аутор предлаже класификацију модалних значења која укључује деонтичко, епистемичко, булетичко, телеолошко и околносно значење у ужем смислу. Рад наглашава значај примене ових теоријских увида у будућим лексикографским описима. Рад Љубице Ђурић на сличан начин анализира недостатке у лексикографској обради значења жаргонске лексеме *фазон* и израза *у фазону.* Ослањајући се на савремена лингвистичка истраживања такозваних симилатива и гранања њиховог значења, али и на анализу примера из корпуса, ауторка показује како се изузетно танана семантика жаргонског израза *у фазону* може преточити у нацрт лексикографске обраде, те додатно приближити просечноме кориснику речника. На проблем обликовања значењских парафраза фразеолошких јединица, али из нешто другачијег угла, усредсређује се и рад Аполоније Гантар. Ова ауторка испитује могућност примене вештачке интелигенције у изради речника, с фокусом на израду дефиниција семантички и структурно сложених фразеолошких јединица словеначког језика. Њена анализа 35 јединица показује да *ChatGPT* успешно препознаје значења у чак више од 60% случајева, али лоше генерише речничке примере употребе, који често делују неприродно. Јасно је да у вештачкој интелигенцији лежи огроман потенцијал за аутоматизацију обраде значења уз надзор лексикографа, иако се овај алат мора даље усавршавати не би ли се подигао степен уверљивости речничких примера. Додатни проблем у семантизацији значења — а то је редослед и структура значењских парафраза у оквиру речничког чланка — анализира се у раду Милана Ивановића, на примеру обраде назива биљака у општим речницима српскога језика, пре свега у *Речнику српскога језика* Матице српске. Аутор аргументује да је за кориснике речника погодније да се економски значајни делови биљака, попут плодова, представљају пре описа саме биљке, те препоручује редефинисање микроструктуре речничких чланака, са јасном дистинкцијом између општих и стручних значења, ради боље прилагођености когнитивним очекивањима и потребама различитих корисничких група. Ову целину закључује рад који се усредсређује на одреднице чије је значење посебно тешко обрадити, а то су називи за боје. Маурицио Барби предочава читаоцу иновативно решење примењено у једнојезичном речнику италијанског језика *Zingarelli*, а које се огледа у присуству засебног атласа боја, уз који стоји попис назива различитих нијанси. Аутор додатно наглашава развој назива за нијансе од осамдесетих година до данас, чиме се указује и на историјске и културне промене у италијанском друштву.

*

Четврта целина зборника, под називом *Савремени специјализовани речници: нацрти и остварења*, обједињује радове који из различитих перспектива истражују процес планирања, израде и вредновања савремених лексикографских пројеката. Радови у овом одељку указују на иновативна решења и изазове који прате састављање специјализованих речника, при чему је посебан нагласак стављен на теоријске оквире, методолошке приступе и практичне импликације. Упркос разноликости лексикографских остварења о којима радови извештавају, њих повезује заједничка тежња ка унапређењу лексикографске праксе и прилагођавању специјализованих речника потребама савремених корисника.

Први рад ове целине представља предавање по позиву Ање Николић-Хојт, које се бави концептуалном лексикографијом као алтернативом традиционалној абецедној организацији речника. Ауторка анализира теоријске основе и практичну примену ове лексикографске методе, истичући њену блискост са когнитивним моделима организовања и претраживања менталног лексикона. Рад приказује начела израде и структуру *Соматског тезауруса хрватског језика* — пројекта првог концептуално уређеног лексикографског ресурса за овај језик, мотивисаног људским телом и његовим деловима. Посебно се издваја богатство података о парадигматским и синтагматским значењским односима које тезаурус обухвата. Ауторка закључује да овај модел не само што доприноси бољем разумевању концептуализације људског тела у језику, већ отвара нове перспективе за истраживање и примену концептуалне лексикографије у савременим лексикографским пројектима.

Следе радови Гордане Штасни и Гордане Штрбац, у којима се разматрају теоријска и практична питања везана за израду семантичко-деривационог речника

ономатопеја у српском језику, како у традиционалном, папирном (код прве ауторке), тако и у електронском формату (код друге ауторке). Ауторке се детаљно баве почетним фазама планирања овог речника, разматрајући његову макро- и микроструктуру. Посебно истичу значај визуелних решења која могу унапредити обраду сложених деривационих гнезда и учинити овај речник приступачнијим разноликим корисничким групама, али и прегледност те претраживост речника у електронском формату. Даље, Весна Николић у своме раду разматра теоријске основе и методологију израде првог речника паронима у савременоме српском језику, којим би се надоместио постојећи недостатак у српској лексикографији. Ауторка пореди различите словенске речнике паронима и предлаже нацрт за израду српског речника овог типа, угледајући се првенствено на остварења руских лексикографа. Затим, рад Мојце Компаре Луканчич истиче методологију одабира и израде речничких чланака с вишејезичним одредницама, понајпре одредницама енглеског и италијанског порекла, у будућем *Савременом словеначком речнику скраћеница*. Уз анализу макро- и микроструктуре речника, ауторка посебно наглашава значај метода аутоматског ексцерпирања и интеграције података из више извора. Овај речник, чије је објављивање планирано за 2025. годину, представљаће значајан допринос словеначкој лексикографији, али и узор за тај тип речника у другим језичким срединама. У наредном раду, Јована Јовановић представља мрежни *Речник лингвистичких термина* и штампани *Појмовник српских лингвистичких термина*, које израђују сарадници Института за српски језик САНУ. Поређењем с претходним речницима овога типа, који су послужили као извори грађе за нове лексикографске пројекте, ауторка истиче иновације попут укључивања новијих термина, пре свега из когнитивносемантичког и лингвокултуролошког терминолошког апарата, али и савремене теоријске приступе у терминографској обради лингвистичких одредница. У раду Душана Стефановића представљен је први речник личних надимака у србистици, *Речник личних надимака Срба са Косова и Метохије*, који садржи преко 8.000 надимака из више од 400 места. Аутор представља методологију и изазове прикупљања грађе, наглашавајући значај овог речника за очување језичког и културног наслеђа. Коначно, Ксенија Ајкут и Стефани Миљковић у коауторском раду пружају дијахронијски и компаративни преглед турских речника жаргона, истичући њихов културолошки значај и потребу за праћењем динамике жаргонске лексике. Ауторке указују на изазове у развоју ове врсте речника и неопходност њихове благовремене лексикографске обраде.

*

У петој и последњој целини — која је названа *Електронски ресурси: изазови и перспективе у лексикографији* — налазе се радови који се баве разноврсним иновативним аспектима лексикографске обраде, нарочито израдом и применом дигиталних лексикографских ресурса за просечне кориснике, али и ресурса намењених развоју рачунарске обраде природних језика, који би даље допринели побољшању лексикографских алата за просечне кориснике. Обухваћен је широк спектар тема — од израде морфолошких лексикона, вишејезичних фразеолошких репозиторијума до (ретро)дигитализације и израде нових електронских историјских речника, као и употребе електронских речника у различитим културним и образовним контекстима.

Биљана Рујевић, Ранка Станковић и Михаило Шкорић започињу ову целину прилогом у којем представљају могућности примене рачунарски читљивих морфолошких лексикона српског језика у оквиру лексикографске базе података *Лексимирка*. Поред података који су већ похрањени у морфолошким речницима, као што су подаци о флективним облицима и лемама, те фреквенција лексема у више корпуса, аутори представљају новоуспостављене релације између лексема, које се групишу у варијационе, деривационе и изговорне. Даље, Кристина Илић и Катрин Шлунд приказују досадашње резултате у изради вишејезичног репозиторијума фраземских конструкција у немачком језику, као полазном, и четрнаест циљних језика с европског подручја, међу којима су најбројнији словенски језици. Ауторке разматрају проблеме при лексикографској обради фраземских конструкција кроз теоријске и практичне аспекте конструкцијске граматике, истичући притом могућност даље примене ове базе, нарочито у традуктологији и глотодидактици. У наредном раду, Исидора Бјелаковић проблематизује неопходност израде електронског речника слојевитога и сложеног славеносрпског језика, уз посебан осврт на профил корисника којима би такав речник био драгоцен извор информација о лексици 18. и 19. века код Срба. У раду се разматрају начин приказивања грађе, критеријуми одабира одредница, као и унутрашња организација речничког чланка у *Речнику славеносрпскога језика* у електронском формату. Потом, Ана Михаљевић и Јосип Михаљевић представљају пројекат (ретро)дигитализације и игрификације првог лексикографског описа црквенословенског језика хрватске редакције. Аутори дају увид у избор одговарајуће технологије, структуру садржаја речника и смернице за будућу дигиталну обраду речничких одредница. Посебно се указује на могућност примене овог извора у ширим образовно-дидактичким контекстима, чиме се хрватско глагољичко наслеђе

отвара широј, не само истраживачкој, јавности. На крају, рад Смиљане Ристић Бојанић пружа преглед турске електронске лексикографије, укључујући њен историјски развој, као и одлике општих и специјализованих једнојезичних речника, похрањених на платформи Турског лингвистичког друштва. Посебно се истиче значај електронских речника у унапређењу језичке и речничке културе говорника турског језика.

Сви радови у зборнику, од прве до пете целине, на одговарајући начин тематизују и илуструју различите правце и могућности (мета)лексикографских истраживања, пружајући драгоцене увиде у теоријске и практичне аспекте израде штампаних и електронских речника, као и дигиталних језичких ресурса, чиме доприносе даљем развоју лексикографије у савремено доба.

*

Уређивачки одбор најтоплије захваљује ауторкама и ауторима на вредним прилозима, члановима Научног одбора на марљивости и методичности при рецензирању поднетих радова, као и рецензентима зборника на труду који су уложили и времену које су издвојили како би целокупан припремљени рукопис оценили и зборник препоручили за објављивање. Истовремено, Уређивачки одбор упућује посебну захвалност Филолошком факултету Универзитета у Београду и Министарству науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије на финансијској подршци, која је омогућила да се овај зборник обликује као публикација. Тако обликован, овај се зборник предаје научној и стручној јавности, која ће својим коментарима проценити хоће ли тематски међународни научни скуп „Лексикографски сусрети” постати традиција, а металексикографски зборници с њих сачинити комплет с овим који читалац тренутно прелистава.

Уређивачки одбор

др Јелена Бакалуца
мср Анђела Васиљевић
др Љубица Ђурић
др Саша Марјановић
мср Јована Миловановић
мср Дејана Мирковић-Бирташић
мср Александра Недељковић
др Татјана Самарџија
др Веран Станојевић
мср Душица Терзић

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41’374(082)
811.163.41’373(082)
81’374(082)

ЛЕКСИКОГРАФСКИ сусрети (1 ; 2024 ; Београд)
Модерни речници у функцији просечнога корисника: стари проблеми, савремени правци и нови изазови [Електронски извор] : тематски зборник радова с међународнога научног скупа, одржаног од 27. до 29. маја 2024. на Филолошком факултету Универзитета у Београду, Београд, Србија / Лексикографски сусрети, 1 ; уређивачки одбор Јелена Бакалуца ... [и др.] ; главни уредник Саша Марјановић. - Београд : Универзитет - Филолошки факултет, 2024 (Београд : МАБ). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : текст, илустр. ; 12 cm. - (Едиција Лексикографски ступци)

Системски захтеви : Нису наведени. - Насл. са насловног екрана. - На спор насл. стр.: Modern dictionaries in the service of the average user: old problems, contemporary trends, and new challenges : thematic proceedings of the international scientific conference, held from May 27 to 29, 2024 at the Faculty of philology, University of Belgrade, Belgrade, Serbia / Lexicographic encounters, 1. - Текст ћир. и лат. - Текст штампан двостубачно. - Тираж 10. - Стр. 13-17: Уводна реч / уређивачки одбор Јелена Бакалуца ... [и др.]. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резимеи на енгл. језику уз сваки рад.

ISBN 978-86-6153-758-5

1. Гл. ств. насл.
а) Српски језик -- Лексикографија -- Зборници б) Српски језик -- Лексикологија -- Зборници в) Лексикографија -- Зборници

COBISS.SR-ID 160245001